

Zhivko Ivanov

(Bulgaria, Plovdiv, Paisii Hilendarski University of Plovdiv)

Literary Routes. Fictionality and Cartography

Abstract: The text reviews the second volume of the large-scale research project “Picturesque Bulgaria. Literary Routes”. It analyzes the innovative nature of the edition, which integrates a printed body with a virtual literary map available on the project’s website. This review highlights the project’s practical focus, aimed at building bridges between Bulgarian and international audiences.

Keywords: literary atlas, literary routes, Picturesque Bulgaria, Bulgarian studies

Живко Иванов

(България, Пловдив, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“)

Литературни маршрути. Фикционалност и картография

За п ъ р в и я т о м от мащабния изследователски проект под ръководството на проф. Л. Липчева-Пранджева Николай Чернокожев отбелязва неговата същностна характеристика:

иновативен, широкомащабен и сложен проект, който се осъществява като експедиция (приключение), търсеща измеренията на българската литература и култура, рамкирани от погледите на млади хора, студенти – българи и чужденци – посветени на българистиката (Чернокожев/Chernokozhev 2022).

Резултатите са разгърнати както в страниците на книжно тяло, така и на конструиран за целта сайт, на който визуалното, звуковото и аудиовизуалното са в активен режим на общуване и взаимодопълване.

Т о м в т о р и има още по силно присъствие на фона на заявената концепция, която впечатлява с амбициозни и интердисциплинарни подходи: прилага „модерното разбиране за интеркултурната комуникация като „трансфер“ и споделяне на знания и ценности; стреми се да активизира академичната българистика като създава най-ефикасните посредници между контекстите. Особено ценен е износът навън. Живописна България като една литературна география за българите, трябва да създаде и мостове към чуждите читатели (студенти, ученици, преподаватели; професионалисти и любители). В резултативната част Живописна България „произвежда“ *Литературен атлас и Виртуална карта*, начертава серия от взаимосвързани маршрути ориентирани към многоезична публика, които от своя страна спокойно могат да бъдат приложени в сферата на динамично развиващия се алтернативен туризъм, където да демонстрират тези организирани културни портрети на България. В това отношение дори сухите статистически данни разкриват мащаба на приложния ефект: включени български автори – 76, разработени маршрути – 15, включени топоси – 35. Том втори е структуриран от материали, обединени от 10 маршрута:

Френски: По литературните следи на три фолклорни мотива (Търново, Дряново, Трявна, Копривщица);

Италиански: Литературни убежища на паметта (Ямбол, Рилски манастир, София;

Словенски – Български литературни сюжети и тяхната европейска миграция (Магурата, София, Перперикон, Бургас); Културнотворческа функция и пейзажа. Художествени репрезентации на пространството на българските планини (Хижа „Алеко“, Бузлуджа, Трън);

Полски – Български културни реинтерпретации на сватбата (Благоевград, София, Байлово, Трявна);

Чешки – „От двете страни на Балкана“ – исторически, фолклорни и литературни топоси (Пловдив, Габрово, Велико Търново, Елена);

Унгарски – Средна Европа и Рилски манастир (Банско, Рилски манастир, София, Велико Търново);

Турски – В царството на копринената буба (Свиленград, Мезек, Хухла, Маказа);

Български (СУ) – Фигури на настоящето: градски силуети (София, Рожен, Несебър, Русе);

Български (ПУ) – Поети: завладени жанрови територии (София, Бояна, Пловдив, Бургас).

На съдържателния размах съответства и организационният – в проекта са включени 10 университета: Атина (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών); Варшава (Uniwersytet Warszawski); Венеция (Ca' Foscari University of Venice); Виена (Universität Wien); Любляна (Univerza v Ljubljani); Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“; Санкт-Петербургский государственный университет; Софийски университет „Св. Кл. Охридски“; Страсбург (Université de Strasbourg); Хайделберг (Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg).

Живописна България прави това, което редица съвременни изследователи определят като „геопространствените технологии за литературно картографиране, които революционизират дисциплината литературни изследвания“ (Cooper, Donaldson, Murrieta-Flores 2016). Когнитивната картография и критическите културни топоведения, твърди Сали Бушел, са жизненоважна и неразделна част от начина, по който преживяваме литературата и придаваме действена сила на четенето и интерпретациите. Опирайки се както на теорията, така и на историята на литературата и картографията, това богато илюстрирано изследване открива разбиране за пространственото значение и интерпретация по нови начини, които са релевантни както за по-традиционните академични изследвания, така и за нововъзникващите дигитални практики (Bushell 2020). Тъкмо подобни смесени подходи са в състояние да придават нов блясък в една уморена област като литературознанието, която в някои отношения, според Франко Морети, е сред най-изостаналите дисциплини академическите изследвания (Moretti 2005). „Къде се развива литературата?“ Този на пръв поглед прост въпрос отваря изследователско поле, което едва сега започва да се утвърждава, с нови методологични подходи под заглавието „литературна география“. Литературната география фокусира вниманието върху разнообразните *препратки между фикционалните пространства и реалното пространство: литературата притежава специфична география* (Piatti 2008).

В *Живописна България* виждаме плодотворен отговор на тези съвременни предизвикателства. „Пространственият обрат“ в литературните изследвания трансформира начина, по който мислим за тази област насочвайки към нови и вълнуващи насоки на изследване (Tally 2017). Литературният туризъм е естествен дериват от топографирането на писателски биографии и литературни творби с открояена връзка с реално градско пространство. Към тези сравнително нови хоризонти насочва и проектът *Живописна България*, чийто том втори плътно и смислено създава нови съдържателни основи в прочита,

разбирането и осмислянето на българската литература и култура в съвременните динамични условия, където литературата е в конкуренция с шеметно развиващи се нови канали за комуникация и изисква прилагането на други подходи и възникващи непрекъснато технологии и инструменти. Книжният том дава ясна представа за стореното, но не го изчерпва. Читателят може да прибегне и до сайта, който „разказва“ по-широко и поцялостно за стъпките, които са направени, и резултатите, които не са могли да се поберат в печатното издание. Такива дела могат само да ни радват и окуражават, защото създават усещането, че нещата не са безнадежно остаряващи, могат да бъдат „преведени“ и представени с модерни изразни средства благодарение на усилията на български и чуждестранни изследователи с особено перспективното въвличане на млади хора.

ЛИТЕРАТУРА

- Вазов 1921: *Вазов, И.* Пълно събрание съчиненията на Ивана Вазовъ. София: Книгоиздателство Александър Паскалевъ и с-ие. (Vazov 1921: *Vazov, I.* Palno sabranie sachi-neniyata na Ivana Vazova. Sofia: Knigoizdatelstvo Aleksandar Paskaleva i s-ie).
- Игов 1990: *Игов, С.* История на българската литература: 1878-1944. София: БАН (Igov 1990: *Igov, S.* Istoria na balgarskata literatura: 1878-1944. Sofia: BAN).
- Липчева-Пранджева 2025: *Липчева-Пранджева, Л.* Живописна България: Многоезични маршрути: Литературен атлас (Том 2). Пловдив: Пловдивско унив. изд. (Lipcheva-Prandzheva 2025: *Lipcheva-Prandzheva, L.* Zhivopisna Bulgaria: Mnogoezichni mar-shruti: Literaturen atlas (Tom 2). Plovdiv: Plovdivsko univ. izd.).
- Чернокожев 2022: *Чернокожев, Н.* Живописна България. Литературен Атлас. Многоезични Маршрути. Рец. за: Живописна България. Литературен атлас. Многоезични маршрути – Езиков свят, XX, № 3, 449-451 (Chernokozhev 2022: *Chernokozhev, N.*
- Zhivopisna Bulgaria. Literaturen Atlas. Mnogoezichni Marshruti. Rets. za: Zhivopisna Bulgaria. Literaturen atlas. Mnogoezichni marshruti – Ezikov svyat, XX, № 3, 449-451).
- Bushell 2020: *Bushell, S.* Reading and Mapping Fiction: Spatialising the Literary Text: Cambridge University Press.
- Cooper, Murrieta-Flores 2016: *Cooper, D., Donaldson, C. & Murrieta-Flores, P.* Literary Mapping in the Digital Age: Taylor & Francis.
- Moretti 2005: *Moretti, F.* Graphs, Maps, Trees: Abstract Models for a Literary History: Verso.
- Piatti 2008: *Piatti, B.* Die Geographie der Literatur: Schauplätze, Handlungsräume, Raumphantasien: Wallstein.
- Tally 2017: *Tally, R.* The Routledge Handbook of Literature and Space: Taylor & Francis.